МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ДЕРЖАВНОГО ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТРАНСПОРТУ

СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ»

ВИПУСК 31

КИЇВ 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ДЕРЖАВНОГО ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТРАНСПОРТУ

СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ»

ВИПУСК 31

КИЇВ 2015

УДК 33

Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту: Серія «Економіка і управління». – Вип. 31. – К.: ДЕТУТ, 2015. – 336 с.

Збірник містить статті, присвячені теоретичним, методологічним і прикладним проблемам економіки і управління галузі транспорту і зв'язку. У низці статей порушені питання залучення інвестицій, фінансування, ціноутворення, підвищення конкурентоспроможності підприємств.

У підготовці випуску брали участь відомі вчені, фахівці в галузі транспорту і зв'язку, викладачі провідних вищих навчальних закладів України, члени Центрального наукового центру Транспортної академії України.

Для науковців, викладачів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів і працівників галузі транспорту і зв'язку.

Редакційна колегія

М. В. Макаренко – д-р екон. наук, проф., ректор Державного економіко-технологічного університету транспорту, академік Транспортної академії України (*головний редактор*);

Б. В. Буркинський – д-р екон. наук, проф., академік НАН України, директор Інституту проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України (*заст. головного редактора*);

Н. М. Колесникова – д-р екон. наук, проф., проректор з науково-педагогічної роботи Державного економіко-технологічного університету транспорту (*заст. головного редактора*);

Л. О. Бакаєв – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри «Менеджмент» Державного економіко-технологічного університету транспорту, академік Економічної академії наук України;

О. В. Бакалінський – д-р екон. наук, проф., професор кафедри «Менеджмент» Державного економіко-технологічного університету транспорту;

Н. І. Богомолова – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри «Фінанси і кредит» Державного економіко-технологічного університету транспорту;

Г. Д. Ейтутіс – д-р екон. наук, проф., проректор з наукової роботи Державного економіко-технологічного університету транспорту;

С. А. Ісаєнко – к-т пед. наук, доцент, завідувач кафедри «Іноземні мови» Державного економіко-технологічного університету транспорту;

О. В. Кендюхов – д-р екон. наук, проф.., завідувач кафедри «Економіка та підприємництво» Державного економіко-технологічного університету транспорту;

Г. Ю. Кучерук – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри «Логістика» Державного економіко-технологічного університету транспорту;

П. І. Підлісний – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри «Економічна теорія» Державного економіко-технологічного університету транспорту;

І. П. Садловська – д-р екон. наук, заступник директора департаменту економіки і фінансів Міністерства інфраструктури України;

Ю. М. Цвєтов – д-р екон. наук, проф., директор Наукового центру досліджень економічних транспортних проблем, професор кафедри «Облік і аудит» Державного економіко-технологічного університету транспорту, академік Транспортної академії України;

В. В. Чорний – к-т екон. наук, проректор з науково-виробничих питань і перспектив розвитку Державного економіко-технологічного університету транспорту, доцент кафедри «Менеджмент»;

В. І. Щелкунов – д-р екон. наук, проф., президент Українського національного комітету Міжнародної торгової палати;

А. М. Брайковська – к-т екон. наук, доцент кафедри «Менеджмент» Державного економіко-технологічного університету транспорту (*відповідальний секретар*).

А. В. Стукало – к-т екон. наук, помічник Ректора, старший викладач кафедри «Вагони і вагонне госоподарство» Державного економіко-технологічного університету транспорту (*секретар*);

Д. Р. Долгова – асистент кафедри «Менеджмент» Державного економіко-технологічного університету транспорту (секретар);

В. А. Коломійченко – провідний інженер відділу комерційно-договірної роботи ПрАТ «Київ-Дніпровського МППЗТ» (*секретар*);

Статті збірника рецензували члени редакційної колегії,
друкуються мовою оригіналу

Рекомендовано до друку Вченою радою ДЕТУТ
(протокол № 5 від 26.02.2015 р.)

Засновник і видавець – Державний економіко-технологічний університет транспорту.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19980-9780ПР від 28.05.2013 р.
Збірник входить до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(Бюлетень ВАК України, № 5, 2010 р.)

© Державний економіко-технологічний університет транспорту, 2015

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНО-ТРАНСПОРТНІ ПРОБЛЕМИ

КУЧЕРУК Г.
Логістичне забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств 9

САДЛОВСЬКА І.
Розвиток національної транспортної мережі України та її інтеграція до пріоритетних транспортних мереж ЄС 16

ТВОРОНОВИЧ В.
Структуризація процесу прогнозних досліджень на прикладі транспортної галузі України 27

ФЕДЯЙ Н.
Основні недоліки діючої транспортної стратегії України до 2020 р 37

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

БОЖОК А.
Міжнародний досвід розвитку логістичних транспортно-експедиційних послуг на залізничному транспорті 48

БРАЙКОВСЬКА А.
Соціальна відповідальність як фактор конкурентоспроможності операторів залізничного транспорту в ЄС 54

ЕЙТУТІС Г., НИКИФОРУК О., КАРПОВ В.
Аналіз продуктивності залізниць України 64

ЛАПІН П.
Економічна ефективність пожежних поїздів: до постановки проблеми 78

ЛЕВЧЕНКО О., ЩЕЛКУНОВ В.
Фактори впливу на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту 91

МИХАЛЬЧЕНКО А., ХОДОСКИНА О.
Ресурсне забезпечення логістики пасажирських перевезень 100

ПОЗНЯКОВА О.
Логістичні підходи в управлінні пасажирськими залізничними перевезеннями 110

ФИЩУК І.
Інтеграція українського залізничного транспорту на європейські фінансові ринки 116

ХРИСТОФОР О., ЩЕЛКУНОВ В.
Антикризовий менеджмент на підприємствах залізничного транспорту в умовах падіння обсягів перевезень 122

ЧОРНИЙ В.
Обґрунтування показників для оцінки рівня конкурентоспроможності залізниць на ринку вантажних перевезень 132

РІЗНІ ВИДИ ТРАНСПОРТУ

ВОЙЧЕНКО Т.
Напрями інноваційної діяльності у воднотранспортній галузі 139

КОВАЛЕНКО О.
Моделювання параметрів ефективної реалізації маркетинго-інноваційних технологій нарощення потенціалу інноваційного ринку авіатоварів 149

ПРИЙМУК О.
Стратегія маркетингового ціноутворення на послуги метрополітену 159

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

ГАРМАШ О.
Концепція побудови єдиного інформаційного простору в логістичній компанії 166

ГЛАДЧУК О.
Методичні аспекти оцінки реалізації цільових житлових програм 175

ГРИГОРАК М.
Теоретичні положення планування логістичної підтримки масових заходів 183

ДАНЧУК В., ГУРНАК В., АНАНЧЕНКО О., АНАНЧЕНКО В.
Комплексне застосування підприємствами методів забезпечення економіко-інформаційної безпеки телекомунікаційних мереж загального користування 196

ДУБИНА М.
Місце економічної довіри у системі класифікації видів довіри 204

ЗЕЛЕНСЬКА О., ЗЕЛЕНСЬКИЙ С., АЛЄШУГІНА Н.,
Класифікація факторів продовольчої безпеки національного та регіонального рівнів 215

ІЛЬЧУК В., ЛИСЕНКО І.
Кластеризація як ефективний засіб модернізації продуктивних сил проблемних регіонів 226

МЕЛЬНИК Т.
Антикризова стратегія як необхідна умова ефективного анитикризового управління 237

ОНИЩУК В.
Концептуально-методичний підхід до формування економічного потенціалу промислового підприємства 246
ПОЗНЯК О.
Економічні ресурси логістики як основа конкурентних переваг 252
ПОПОВА Ю., РИБАЧЕНКО Т.
Зарубіжний досвід економічного розвитку територій 261
ПУЦЕНТЕЙЛО П.
Аналіз сучасного розвитку галузі тваринництва України 268
РАДЗІЄВСЬКА С.
Глобальна економіка та глобалізація 277
ТРУХАНОВ Ю.
Якість управління доходами, витратами та фінансовим результатом суб'єкта господарювання 287
ТУПКАЛО В.
Побудова механізму процесно – орієнтованого контролінгу економічної стійкості підприємства 295
ЧЕРНИШ С.
Організаційно-методологічне забезпечення стратегічного аналізу діяльності підприємства 307
ЧИГРИНЕЦЬ О.
Методологія оцінки доцільності впровадження аутсорсингу персоналу 315
ШТИРХУН Х.
Теоретичні засади маркетингового підходу до збутової діяльної аграрних підприємств 324

CONTENTS

GENERAL TRANSPORT PROBLEMS	**KUCHERUK H.** Logistical support to economic security of transport company	9
	SADLOVSKA I. Development of Ukraine national transport network and its integration into the priority EU transport networks	16
	TVORONOVYCH V. Structuring of predictive research on the Ukraine transport sector example	27
	FEDIAI N. Major shortcomings of applicable Ukraine's 2020 transport strategy	37
RAILWAY TRANSPORT	**BOZHOK A.** International experience of logistical forwarding services development on railways	48
	BRAIKOVSKA A. Social responsibility as a factor of competitiveness of rail transport operators in the EU	54
	EITUTIS H., NYKYFORUK E., KARPOV V. Analysis of railways productivity of Ukraine	64
	LAPIN P. Economic efficiency of fire/rescue trains: to the problem formulation	78
	LEVCHENKO O., SCHELKUNOV V. Factors of influence on management of logistic potential of railway transport enterprises	91
	MIKHALCHENKO A., HODOSKINA O. Resource provision of passenger transportation logistics	100
	POZNIAKOVA O. Logistic approaches in railway passenger transportation management	110
	FYSHCHUK I. Ukrainian railway transport integration to the European financial markets	116
	KHRYSTOFOR O., SCHELKUNOV V. Crisis management on railway undertakings in the fall in traffic	122
	CHORNIY V. Groundings of indexes for the estimation of competitiveness level of railways at cargo carriage market	132

DIFFERENT TYPES OF TRANSPORT	**VOICHENKO T.** Innovative activity in water-transport field	139
	KOVALENKO O. Simulation of parameters for effective realization of marketing and innovative technologies to enhance the potential of innovative air market of goods	149
	PRYIMUK O. Marketing strategy for underground services pricing	159
OTHER AREAS OF ECONOMICS	**HARMASH O.** The concept of building a single information space in logistics companies	166
	HLADCHUK O. Methodological aspects of assessing the target housing programmes	175
	HRYHORAK M. Theoretical positions of mass event logistics support planning	183
	DANCHUK V., HURNAK V., ANANCHENKO O., ANANCHENKO V. Integrated support methods of enterprises economic and information security of telecommunications network	196
	DUBYNA M. Place of economic trust in the classification system of trust's types	204
	ZELENSKA O., ZELENSKYI S., ALESHUHINA N. Factors of food security on national and regional levels classification	215
	ILCHUK V., LYSENKO I. Clusterization as an effective means to modernize the productive forces of problematic regions	226
	MELNYK T. Crisis strategy as necessary condition of effective crisis management	237
	ONYSCHUK V. Conceptual and methodological approach to shaping economic potential of industrial enterprises	246
	POZNIAK O. Economic resources of the logistics as competitive advantages base	252

POPOVA Yu., RYBACHENKO T.
International experience of territories economic development areas 261
PUTSENTEILO P.
Analysis of the current development of livestock industries Ukraine 268
RADZIEVSKA S.
Global economy and globalization 277
TRUKHANOV Yu.
Quality of management of revenues, expenses and financial result of economic operator 287
TUPKALO V.
Building a mechanism for process – oriented controlling of enterprise economic stability 295
CHERNYSH S.
Organizationally-methodological providing for strategic analysis of enterprise activity 307
CHYHGRYNETS O.
Evaluation methodology for advisability of staff outsourcing implementation 315
SHTYRKHUN KH.
Theoretical bases of marketing approach to sales activity of the agricultural enterprises 324

УДК 631.1

Петро Пуцентейло, д. е. н.
(професор кафедри обліку і правового забезпечення агропромислового виробництва, Тернопільський національний економічний університет)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА УКРАЇНИ

У статті подано результати дослідження теоретико-методологічного і науково-практичного забезпечення розвитку і ефективного функціонування одного з важливих підрозділів національної економіки – м'ясного скотарства в умовах розвитку ринкових відносин в Україні. Обґрунтовано пріоритети розвитку галузі м'ясного скотарства, яке виступає цілісною виробничо-господарською системою, яка об'єднує спеціалізовані підприємства з вирощування та відгодівлі великої рогатої худоби, підприємства, що забезпечують доставку і збут продукції, відтворення племінних якостей, беруть участь у науково-дослідних, проектно-конструкторських і технологічних розробках з метою насичення продовольчого ринку якісними м'ясом і м'ясопродуктами власного виробництва, досягнення продовольчої незалежності держави та збільшення експорту продукції.

Аналіз розвитку м'ясного скотарства в Україні свідчить, що рівень виробництва м'яса яловичини має визначатися не тільки структурою співвідношення порід у скотарстві (комбіноване і м'ясне), а більше організаційно-економічними і технологічними чинниками з метою інтенсивного використання наявного поголів'я для виробництва конкурентоспроможної продукції.

Доведено, що стратегічними пріоритетними напрямами розвитку м'ясного скотарства мають стати: державна підтримка розвитку м'ясного скотарства, удосконалення породного складу тварин м'ясного напряму, впровадження інноваційних технологій вирощування тварин, формування та функціонування ринку м'яса яловичини, сприяння залученню інвестицій у галузь, удосконалення системи ціноутворення.

Ключові слова: *тваринництво, м'ясопродуктовий підкомплекс, яловичина, телятина, галузь м'ясного скотарства, велика рогата худоба, організаційно-економічне забезпечення.*

© Пуцентейло П.П., 2015

Петр Пуцентейло, д. э. н.
(профессор кафедры учета и правового обеспечения агропромышленного производства, Тернопольский национальный экономический университет)

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА УКРАИНЫ

В статье представлены результаты исследования теоретико-методологического и научно-практического обеспечения развития и эффективного функционирования одного из важных подразделений национальной экономики – мясного скотоводства в условиях развития рыночных отношений в Украине. Обоснованны приоритеты развития отрасли мясного скотоводства, выступающие целостной производственно-хозяйственной системой, которая объединяет специализированные предприятия по выращиванию и откорму крупного рогатого скота, предприятия, обеспечивающие доставку и сбыт продукции, воспроизводство племенных качеств, участвуют в научно-исследовательских, проектно-конструкторских и технологических разработках с целью насыщения продовольственного рынка качественным мясом и мясопродуктами собственного производства, достижения продовольственной независимости государства и увеличения экспорта продукции.

Анализ развития мясного скотоводства в Украине показывает, что уровень производства мяса говядины должно определяться не только структурой соотношение пород в скотоводстве (комбинированное и мясное), а больше организационно-экономическими и технологическими факторами с целью интенсивного использования имеющегося поголовья для производства конкурентоспособной продукции.

Доказано, что стратегическими приоритетными направлениями развития мясного скотоводства должны стать: государственная поддержка развития мясного скотоводства, совершенствование породного состава животных мясного направления, внедрение инновационных технологий выращивания животных, формирование и функционирование рынка мяса говядины, содействие привлечению инвестиций в отрасль, совершенствование системы ценообразования.

Ключевые слова: *животноводство, мясопродуктовый подкомплекс, говядина, телятина, отрасль мясного скотоводства, крупный рогатый скот, организационно-экономическое обеспечение.*

Petro Putsenteilo, Doctor of Economic Sciences
(professor of the Chair of accounting and legal ensuring agricultural production, Ternopil National Economic University)

ANALYSIS OF THE CURRENT DEVELOPMENT OF LIVESTOCK INDUSTRIES UKRAINE

The article deals with the comprehensive research of theoretic and methodological as well as scientific and practical essentials for development and efficient functioning

of such an important domestic economics branch as beef cattle breeding under developing market conditions in Ukraine. The author substantiated the priorities for branch development of beef cattle breeding which is assessed to be a holistic production system uniting specialized ventures, that are involved in cattle breeding and nutrition, with logistic and sales entities as well as with those ventures which provide breed regeneration, research and development, project and construction, and technological support aiming to supply the food market with original high-quality meat, meat food and delicatessen, to obtain domestic food-provision independence, and to increase exports.

Analysis of beef cattle in Ukraine shows that the level of production of beef has determined not only the structure of cattle breeds ratio (combined and meat) and more organizational and economic and technological factors with the aim of intensive use of existing stock to produce competitive products.

The author proved that strategic priority directions for development of beef farming are assumed to be the governmental support of beef cattle breeding, beef breeds regeneration and modernization, implementation of innovative technologies for stock breeding, formation of beef market, improvement of investment climate, modernization of pricing.

Keywords*: animal, of meat complex, beef, veal, beef cattle industry, cattle, organizational and economic security.*

Постановка проблеми. Виробництво і переробка продукції скотарства у період переходу на ринкові засади зіткнулися з великими труднощами, що спричинили високі темпи скорочення поголів'я худоби, зниження її продуктивності, особливо в суспільному секторі. У зв'язку з цим, переробна промисловість м'ясного підкомплексу скоротила обсяги переробки продукції скотарства, а її виробничі потужності використовуються неповністю. Більш високі темпи зростання цін на м'ясну продукцію порівняно з доходами населення зумовили скорочення споживання продуктів харчування.

Скотарство є однією з найважливіших галузей сільського господарства. Воно забезпечує надходження на ринок таких цінних продуктів харчування, як яловичина та телятина. Худоба є також джерелом одержання необхідних для народного господарства шкур. Відходи забою тварин та її переробки використовуються у різних галузях промисловості. Галузь тваринництва, і скотарства зокрема, є невід'ємною складовою частиною економіки. Ті процеси, які відбуваються в ній, повністю співпадають з загальноекономічними процесами, поєднуючись з особливостями галузі. Її економічне піднесення є неможливим в умовах загального спаду виробництва, і навпаки. Україна має сприятливі природно-кліматичні умови для виробництва сільськогосподарської продукції й зокрема для успішного ведення скотарства. Вирощування та виробництво м'яса завжди посідало провідне місце в економічному потенціалі АПК України. М'ясо є одним з головних стратегічних товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання виробництва продукції тваринництва, знайшли своє відображення в працях В.С. Березівського, В.І. Бойка, В.Я. Месель-Веселяка, М.К. Пархомця, В.Г. Рижкова, П.Т. Саблука, А.М. Стельмащука, Г.В. Черевка, В.Й. Шияна, О.М. Шпичака [1 – 8]. Проте, у теоретичному та практичному аспектах залишаються недостатньо вивченими означені проблеми.

Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку тваринництва в Україні з урахуванням його ресурсного потенціалу та функціонального навантаження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення продовольчої проблеми в Україні найбільше залежить від ефективності функціонування м'ясопродуктового підкомплексу, який є важливою частиною АПК і певною мірою визначає рівень забезпечення населення м'ясом, експортний потенціал, а також соціально-економічну ситуацію в країні. Його сутність полягає у взаємозв'язаному та збалан-

сованому функціонуванні сукупності різних галузей складної інтеграційної системи «виробництво м'яса – переробка – реалізація м'ясної продукції» і забезпечує потреби населення в м'ясі та продуктах його переробки.

На думку В. Я. Месель-Веселяка, м'ясопродуктовий підкомплекс – один зі складових агропромислового комплексу. Основою його формування є галузі тваринництва, що займаються вирощуванням худоби та птиці. До них належать сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства й особисті селянські господарства, від ефективності функціонування яких залежить діяльність підкомплексу загалом. Переробкою тварин займаються м'ясопереробні підприємства, а готову продукцію (м'ясо та продукти його переробки) реалізують як самі підприємства, так і торговельні організації. Вони юридично не об'єднані між собою, а взаємовідносини будують на основі купівлі-продажу продукції. Отже, м'ясопродуктовий підкомплекс – це неформальне об'єднання сфер вирощування, переробки й реалізації готової продукції в єдиному циклі виробництва сировини, її переробки та доведення до споживачів готової продукції [6, с. 3].

П. С. Березівський переконаний, що м'ясопродуктовий підкомплекс – одна з найважливіших продуктових вертикалей з виробництва і переробки продукції тваринництва. Головне функціональне призначення підкомплексу – забезпечення потреб населення в м'ясі та м'ясних продуктах. Він становить доволі складну поліпрофільну виробничо-організаційну структуру, між окремими елементами якої є тісна взаємозалежність: не можна збільшити споживання м'яса та м'ясопродуктів до раціонального рівня без наявності високопродуктивних м'ясних порід, їх повноцінної годівлі, своєчасної і повної переробки живої ваги знятих з відгодівлі тварин і добре організованої оптової та роздрібної торгівлі [1, с. 118]. М'ясопродуктовий підкомплекс є однією з наймогутніших економічних систем АПК країни як за виробничо-технічними характеристиками, так і за обсягом фінансово-грошових ресурсів. Ресурсний потенціал підкомплексу має важливе значення для національної економіки країни, забезпечуючи її продовольчу безпеку. Окремі дослідники визначають м'ясопродуктовий комплекс, як систему спеціалізованих галузей, пов'язаних з кормовиробництвом, виробництвом м'яса, його промисловою переробкою, реалізацією кінцевої продукції, виробничою та соціальною інфраструктурою, що обслуговує ці галузі [5, с. 31–32]. Від рівня розвитку м'ясопродуктового підкомплексу залежить фінансово-економічний стан сільськогосподарських підприємств, котрі вирощують худобу і птицю, м'ясопереробних підприємств, а отже, надійне забезпечення населення країни м'ясом і м'ясопродуктами – джерелом тваринного білка для задоволення фізіологічних потреб людини. При цьому м'ясопродуктовий підкомплекс країни вирішує важливі народногосподарські завдання: по-перше, виробництво м'яса як високобілкового продукту; по-друге, забезпечення трудової зайнятості населення і, по-третє, є складовою економіки країни [2, с. 75–76]. П. С. Березівський зауважує, що скорочення виробництва м'яса і м'ясопродуктів одночасно є причиною і наслідком незадовільного функціонування всієї продуктової вертикалі. Причина полягає в стрімкому зменшенні відгодівельного поголів'я та хронічному недовантаженні потужностей переробки. Наслідок зводиться не лише до погіршення споживання населенням м'яса і м'ясопродуктів, а й до скорочення виробництва в галузях АПК, що забезпечують цю продуктову вертикаль необхідними матеріально-технічними ресурсами. Структурна побудова м'ясопродуктової вертикалі має розцінюватись як обов'язкова передумова вирішення найважливіших питань, що торкаються проблем міжгалузевої інтеграції [1, с. 118]. Отже, м'ясопродуктовий підкомплекс – складова частина агропромислового комплексу. Якщо АПК розглядати як цілісну, відкриту систему зі своїми гармонійно вбудованими елементами і компонентами, то м'ясопродуктовий підкомплекс – це одна з підсистем єдиного агропромислового комплексу.

Україна має сприятливі природно-кліматичні умови для виробництва сільськогосподарської продукції. У сучасних умовах м'ясопродуктовий підкомплекс у нашій державі та світі є одним із основних виробників важливих білкових продуктів, які відзначаються біологічною повноцінністю для організму людини. Сучасний етап розвитку виробничих відносин у м'ясопродуктовому підкомплексі вимагає розробки дієвих механізмів і підходів, які б дали можливість підвищити ефективність виробництва, опрацювати і впровадити принципово нову модель функціонування цього сектору з метою стабілізації виробництва, створити сприятливі інвестиційні умови, забезпечити конкурентоспроможність на споживчому ринку, забезпечити населення м'ясною продукцією на рівні раціональних норм споживання.

Пріоритет розвитку м'ясної промисловості зумовлений метою переробки м'яса – виготовлення високоякісної продукції широкого асортименту з максимально можливим продовженням терміну зберігання. Реалізація цієї мети дає можливість вирішувати соціально-економічні питання на регіональному та державному рівнях. Зокрема, задовольняти різнобічний попит споживачів; розширювати ринки збуту м'ясної продукції; створювати запаси продовольства; поглиблювати територіальний поділ праці; поповнювати оборотні кошти як м'ясопереробних, так і сільськогосподарських підприємств; сприяти оптимальному режиму роботи всіх ланок технологічного процесу інтегрованого виробництва м'яса і м'ясної продукції. Кінцева мета всієї роботи підприємств м'ясопродуктового підкомплексу – виробництво продукції, яка б відповідала вимогам ринку. Такий результат забезпечує комплексна система управління якістю та конкурентоспроможністю продукції організацій, що входять у підкомплекс, тому її розробка, впровадження і функціонування – основа для випуску високоякісної продукції.

М'ясне скотарство – це складна виробничо-господарська підсистема АПК, яка складається із сукупності підприємств і організацій, що планомірно й організовано забезпечують виробництво, заготівлю, транспортування, переробку, зберігання і реалізацію вітчизняного й імпортного м'яса яловичини і телятини, а також м'ясопродуктів з них. Мета розвитку галузі м'ясного скотарства як єдиної системи – насичення продовольчого ринку якісним та екологічно чистими м'ясом і м'ясопродуктами власного виробництва та досягнення продовольчої незалежності держави (рис. 1). Отже, м'ясне скотарство України – це цілісний виробничо-господарський комплекс, який об'єднує суб'єктів господарювання, що займаються вирощуванням великої рогатої худоби, забезпечують доставку і збут продукції, відтворення племінних якостей, обслуговують потреби у машинобудуванні для тваринницьких ферм, беруть участь у науково-дослідних, проектно-конструкторських і технологічних розробках тощо.

Аналіз наведених вище визначень свідчить, що особливостями галузі, що вивчається, є розведення великої рогатої худоби з метою отримання основної продукції – м'яса, а головним завданням м'ясного скотарства є забезпечення потреб людини в м'ясі, а землеробства – органічними добривами.

Розвиток м'ясного скотарства в Україні зумовлений гострою потребою у м'ясі яловичини з боку переробних підприємств і населення. Водночас під час вирощування великої рогатої худоби виникають питання, серед яких надзвичайно важливими є рівень інтенсивності вирощування молодняку та середньодобовий приріст маси молодняку на відгодівлі.

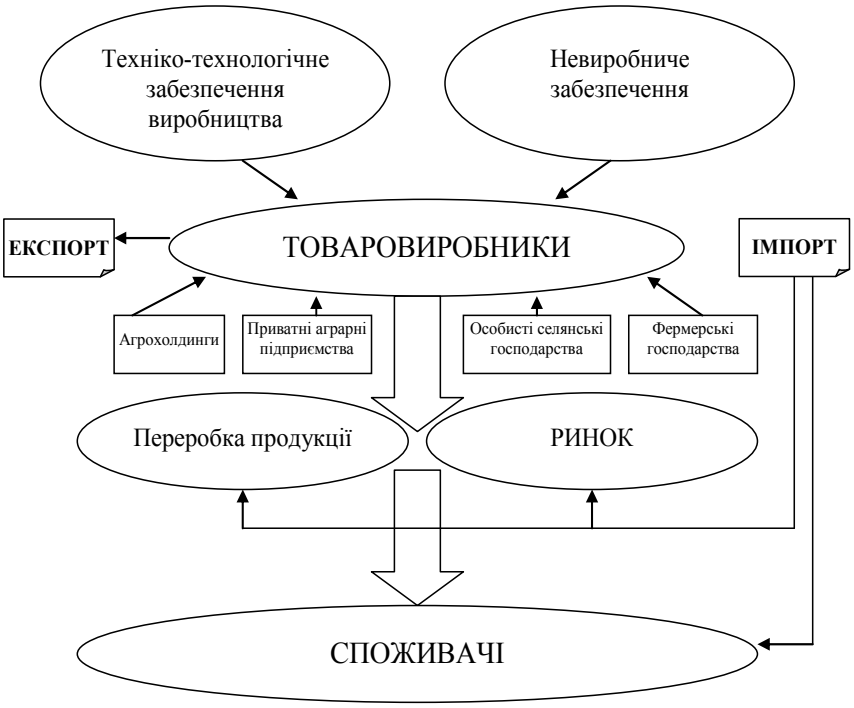

Рис. 1. **Організаційна модель м'ясного скотарства України**
Джерело: авторська розробка

Від правильного вирішення цих проблем значною мірою залежать кількісні і якісні показники відтворення м'ясного стада тварин, особливо збільшення приросту їхньої маси і на цій основі підвищення економічної ефективності м'ясопродуктового підкомплексу. Обсяг виробництва м'яса яловичини збільшується під впливом низки чинників: екстенсивних – зростання чисельності поголів'я тварин та інтенсивних – підвищення продуктивності, тобто середньодобового приросту живої маси відповідно до оптимального віку тварин. Для отримання необхідного економічного ефекту потрібно забезпечити такий рівень використання стада, при якому біологічні можливості тварини повністю реалізуються, а затрати, пов'язані з його відтворенням і утриманням, відшкодовуються. Отже, економічна ефективність галузі м'ясного скотарства визначається трьома основними чинниками – рівнем відтворення стада, витратами на утримання маточного поголів'я, інтенсивністю вирощування і відгодівлі молодняку.

Подальше збільшення виробництва яловичини, зниження її собівартості і підвищення якості – важливі завдання, що стоять перед АПК країни. Виконання цього завдання великою мірою залежить від інтенсивного вирощування і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби та переведення виробництва яловичини на промислову основу. У господарствах з вирощування м'ясного скотарства потрібно на кожних 100 корів отримувати не менше 90–95 телят. Отримання 70–80 телят 100 корів робить галузь збитковою. У структурі собівартості 1 ц м'яса яловичини витрати на утримання маточного поголів'я мають бути мінімальні (не більше 25–30%), що досягається за рахунок будівництва легких, дешевих приміщень, механізованих відгодівельних площадок, максимального використання рослинних кормів, застосування комплексної механізації. Нормою інтенсивності вирощування і відгодівлі м'ясного молодняку має бути досягнення маси здачі 500–620 кг у 18 місяців [6].

Сьогодні ринок м'яса яловичини є найбільш проблемним. Протягом усього періоду незалежності не вдалося зупинити тенденцію до скорочення поголів'я ве-

ликої рогатої худоби та забезпечити рентабельність виробництва м'яса великої рогатої худоби. Протягом 2010 – 2014 рр. поголів'я скоротилося на 5,0 % і становило 4248,2 тис. голів. Така ситуація пояснюється хронічною збитковістю виробництва і реалізації яловичини і телятини [8].

В Україні яловичину переважно отримують за рахунок використання на забій поголів'я надремонтного молодняку та вибракуваного поголів'я дорослої худоби молочних і молочно-м'ясних порід. У сучасних умовах внаслідок тривалої фінансово-економічної кризи м'ясне скотарство знаходиться у досить критичному стані.

У 2013 р. вироблено 427,8 тис т яловичини і телятини, що на рівні 2010 р. і сконцентровано воно на 72 % у господарствах населення. Одним із найголовніших факторів, що сприяв зростанню ринку в 2013 р., була державна підтримка галузі. У 2014 р. виробництво яловичини і телятини зменшилося на 4,9 % і становило 407 тис. тонн [8].

Обсяги експорту яловичини і телятини впродовж 2010–2014 рр. коливаються в межах 13 – 28 тис. тонн. У 2014 р. загальний попит на яловичину і телятину зменшився на 8,7 % порівняно з 2010 р. і становить 421 тис. тонн. Зокрема, особисте споживання м'яса населенням зменшилося на 7,1 % до 9,1 кг. Пропозиція на ринку яловичини і телятини на внутрішньому ринку формується за рахунок внутрішнього виробництва та імпорту, так її обсяги у 2014 р. становили 458 тис. тонн. Вартість імпортної продукції впливає на її кількість. Так, у 2013 р. внутрішня середня оптово-відпускна ціна на яловичину без кістки була на 11,1 % нижчою за вартість імпортованої продукції і становила 32,8 грн/кг проти 36,9 грн/кг. Саме тому обсяги імпорту яловичини мороженої в Україну у 2014 р. зменшилися на 36,0 % порівняно з 2010 р. і склали 16 тис. т, а у структурі імпорту більше 60,0 % складає морожена печінка та язик. З 2010 р. до 2012 р. намітилася чітка тенденція росту закупівельних цін. У 2013 середня ціна проданої по всіх каналах реалізації великої рогатої худоби (живою масою), становила 10748,8 грн, що на 14,2 % вище порівняно з показником 2010 р. та на 14,4 % менше рівня 2012 р. Зменшення цін обумовлено збільшенням пропозиції м'яса великої рогатої худоби на ринку. За 11 місяців 2014 р. середня ціна великої рогатої худоби (живою масою), проданої по всіх каналах реалізації, збільшилася на 25,5 % порівняно з відповідним періодом 2013 р. і становила 13283,1 грн/т. Очікуємо, що на кінець 2014 р. вона зросте ще на 30 – 35 % порівняно з 2013 р. [8].

Аналіз свідчить, що найважливішими чинниками підвищення ефективності вирощування і відгодівлі великої рогатої худоби в сучасних умовах є такі: випереджальні темпи розвитку кормової бази, раціональне забезпечення ферм необхідним набором кормів високої якості на основі інтенсифікації кормовиробництва; більш повна реалізація генетичного потенціалу продуктивності тварин; послідовне впровадження інтенсивних систем тваринництва відповідно до галузевих та місцевих природних та економічних особливостей виробництва; всебічне застосування режиму економіки з урахуванням вимог господарського розрахунку; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва, оптимізація організаційно-виробничих структур інтегрованих формувань щодо вдосконалення планування, управління та економічних взаємовідносин учасників інтеграції у напрямі кооперування, сервісного забезпечення, поліпшення соціально-економічних умов сільських жителів.

На думку М.К. Пархомця підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції має здійснюватися шляхом концентрації й спеціалізації підприємств, запровадження новітніх, ресурсоощадних технологій, підвищення врожайності сільськогосподарських культур й продуктивності тварин, удосконалення економічних відносин у напрямі використання еквівалентних цін на аграрну та кінцеву продукцію АПК, поліпшення її якості, раціонального використання ресурсів [7, с.63].

В основі підвищення ефективності виробництва м'яса яловичини в агрохолдингах лежить удосконалення технології виробництва, підвищення інтенсивності використання наявного генетичного потенціалу і, перш за все, продуктивних тварин.

Дослідження підтверджують, що з підвищенням середньодобових приростів живої маси великої рогатої худоби в 2 рази затрати праці на 1 ц продукції знижуються у 2,5–3 рази, а собівартість – у 1,8–2 рази.

При вирощуванні молодняку великої рогатої худоби до живої маси 1 голови 450 кг при середньодобових приростах 300 г на підтримку життя тварин витрачається 68% всіх кормів, а при середньодобових приростах 900 г частка кормів підтримки зменшується до 40–42%. З підвищенням інтенсивності вирощування і відгодівлі м'ясної худоби значно поліпшуються основні економічні показники галузі скотарства.

Серед організаційно-економічних умов підвищення ефективності вирощування і відгодівлі великої рогатої худоби в спеціалізованих господарствах і агрохолдингах важливе значення має подальше вдосконалення внутрішньої структури сформованих типів підприємств, яка в багатьох випадках є ускладненою через територіальну віддаленість, велику кількість господарств і структурних підрозділів, що входять в об'єднання, різноманітність товарної спеціалізації окремих підприємств. Практика свідчить, що при організації виробництва яловичини на промисловій основі всі виробничі ресурси підприємства мають використовуватися технологічно із високою віддачею. Рослинництво в них доцільно зосередити в основному на виробництві кормів та іншої продукції внутрішньогосподарського значення. У структурі ріллі, як свідчить досвід, посіви зернових мають займати 40–45%, а решта площі має бути відведена під силосні культури, однорічні і багаторічні трави, інші кормові культури. Дійне стадо корів у господарствах з вирощування м'ясних порід худоби доцільно утримувати лише в обсягах, що необхідні для випоювання молоком молодняку тварин (одна корова приблизно на 10–15 телят) та для інших внутрішньогосподарських потреб. Для забезпечення кормами підприємств з вирощування і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби, які не володіють значними масивами сільськогосподарських угідь, потрібно створювати спеціалізовані господарства з виробництва кормів.

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз засвідчив скорочення поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі у всіх категоріях господарств. Основною причиною суттєвого зменшення поголів'я худоби є збитковість її вирощування. При цьому відсутність достатнього практичного досвіду в процесі ринкових трансформацій сільського господарства призвела до розбалансування економічних зв'язків і поставила м'ясне скотарство перед необхідністю реформування і переходу до нових форм господарювання. У цьому контексті зроблено висновок про необхідність заходів з активізації розширеного відтворення виробництва яловичини за рахунок збільшення поголів'я худоби і підвищення м'ясної продуктивності, що можливе на основі інтенсифікації виробничих процесів, покращення племінних якостей великої рогатої худоби м'ясних порід, зміцнення кормової бази, раціонального використання інноваційних технологій та способів організації відгодівлі тварин з урахуванням конкретних умов кожного господарства в основних природно-кліматичних зонах України.

Обґрунтовано, що стратегічними пріоритетними напрямами розвитку м'ясного скотарства та підвищення його конкурентоспроможності мають стати: державна підтримка розвитку м'ясного скотарства, удосконалення породного складу тварин м'ясного напряму, впровадження інноваційно-інтенсивних технологій вирощування тварин, формування та функціонування ринку м'яса яловичини, сприяння залученню інвестицій у галузь, удосконалення системи ціноутворення, спрощення системи оподаткування. Для їх реалізації потрібно провести модернізацію кормовиробництва, ресурсної забезпеченості матеріально-технічної і організаційно-технологічних компонентів, створити сприятливі фінансово-економічні умови для високоефективного тваринництва. Це забезпечить формування ефективного і стабільного виробництва якісного м'яса яловичини, що гарантуватиме продовольчу безпеку країни, насичення ринку доступними для всіх верств населення м'ясними продуктами харчування, забезпечення промисловості сировиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Березівський П. С.* Організація, прогнозування та планування АПК: навч. посіб. / П.С. Березівський. – [2-ге вид.]. – Львів: Магнолія Плюс, Видавець СПД ФО В. М. Піча, 2006. – 443 с.

2. *Жерноклеев Н. Н.* Организационно-экономические основы комплексного развития районного АПК (на примере Харьковской области) : моногр. / Н. Н. Жерноклеев. – Х. : ФЛП Либуркина Л. М., 2007. – 232 с.

3. *Копитець Н. Г.* Функціонування системи збуту продукції скотарства: теоретико-практичний аспект : [монографія] / Н. Г. Копитець. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 210 с.

4. *Лагодієнко В. В.* Розвиток агропромислового виробництва: регіональні особливості : [монографія] / В. В. Лагодієнко. – Львів: ІРД НАН України, 2007. – 292 с.

5. *Майовець Є. Й.* Теорія аграрних відносин : Навч. посіб. / Є. Й. Майовець. – К.: ЦНЛ, 2005. – 276 с.

6. *Месель-Веселяк В. Я.* Методичні рекомендації щодо формування регіональних виробництв у м'ясопродуктовому підкомплексі / В. Я. Месель-Веселяк, О. В. Мазуренко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 71 с.

7. *Пархомець М.К.* Підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах. // Інноваційна економіка. – 2011 – № 2 [21]. – С.57 – 64.

8. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2013 рік. – К. : ТОВ «Август трейд», 2014. – 400 с.

REFERENCES

1. Berezivskyi P.S. *Orhanizatsiia, prohnozuvannia ta planuvannia APK* [he organization, planning and forecasting APC]. Lviv, Mahnoliia Plius Publ., Vydavets SPD FO V. M. Picha, 2006. – 443 p.

2. Zhernokleev N.N. *Organizacionno-ekonomicheskie osnovy kompleksnogo razvitija rajonnogo APK (na primere Har'kovskoj oblasti)* [Organizational-economic bases of complex development of regional agribusiness (for example, the Kharkiv region)]. Kharkiv : FLP Liburkina L.M. Publ., 2007. –232 p.

3. Kopytets N.H. *Funktsionuvannia systemy zbutu produktsii skotarstva: teoretyko-praktychnyi aspekt* [The functioning of the marketing livestock theoretical and practical aspects]. Kyiv: NNTs IAE Publ., 2007. 210 s.

4. Lahodiienko V.V. *Rozvytok ahropromyslovoho vyrobnytstva: rehionalni osoblyvosti* [Development of the agricultural production, regional differences]. Lviv : IRD NAN Ukrainy Publ., 2007. – 292 p.

5. Maiovets Ye.Y. *Teoriia ahrarnykh vidnosyn* [Theory of Agrarian Relations]. Kyiv : TsNL Publ., 2005. 276 s.

6. Mesel-Veseliak V.Ya., Mazurenko O.V. *Metodychni rekomendatsii shchodo formuvannia rehionalnykh vyrobnytstv u miasoproduktovomu pidkompleksi* [Guidelines on the formation of regional production in meat sector]. Kyiv: NNTs IAE Publ., 2006. –71 p.

7. Parkhomets M.K. *Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti produktsii tvarynnytstva v silskohospodarskykh pidpryiemstvakh* [Improving the competitiveness of livestock in agricultural enterprises]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy], 2011, no. 2 [21], pp.57-64.

8. *Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2013 rik.* [Statistical Yearbook «Agriculture of Ukraine» for 2013]. Kyiv: TOV «Avhust treid» Publ., 2014. – 400 p.

Науково-виробниче видання

З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь

ДЕРЖАВНОГО ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТРАНСПОРТУ

Серія «Економіка і управління»

Випуск 31

Відповідальний за випуск: *М. В. Макаренко*

Начальник РВВ *О. В. Ємець*
Редактор *Н. В. Щербак*
Макет і верстка – *В. О. Андрієнко*

Підписано до друку 17.03.15 р. Формат 60x84 1/8.
Папір – для тиражувальних апаратів. Гарн. Таймс.
Друк – на ризографі.
Ум.-друк. арк. 77,88. Обл.-вид. арк. 25,0.
Зам. № 24/15. Наклад 150 прим.

Надруковано в Редакційно-видавничому відділі ДЕТУТ.
Свідоцтво про реєстрацію Серія КВ № 19980-9780ПР від 28.05.2013 р.
03049, м. Київ-49, вул. Миколи Лукашевича, 19